

„HÓD” HONISMERETI TÚRAEGYLET

közhasznú szervezet

MTE SZENTENDREI OSZTÁLYA

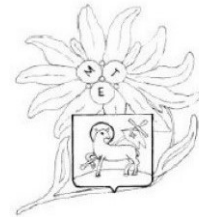
✉ H – 2000 Szentendre, Halász u. 1.

✉ H – 2001 Szentendre, Pf. 188.

drótposta beckhod@t-online.hu

honlap www.hodhte.hu

www.kohegyihaz.hu

„...élj, s mozogj, hogy életet ne unj.”

Adószám: 186 60207 – 2 – 13

„Mivel csak vendégek vagyunk a természetben, ennek megfelelően kell viselkednünk.”

Ahol ritkábban járunk: látnivalók a Vértesben

A Dunántúlon végighúzódó középhegységünk elkülönült darabja a mintegy 30 km hosszú, és harmada-fele szélességű Vértes. Ugyan a felszíne nem szabdalt annyira, mint a két „szomszédjái”, magassága sem éri el az ötszáz métert – azért látnivalót jócskán kínál a magunkfajta odatévedőknek.

Túránk az ezerlelkes, majdnem zsákfalu településről, Vértessomlóról indul. A hely már a római kortól lakott volt, első okleveles említése 1326-ból való. A török dúlás alatt elpusztult s lakatlanná vált, később Puszta-somlyó néven emlegették. 1727-től az Esterházy család birtokába került, akik Németországból hozattak ide telepeseket. A faluszéli erdőben öreg, düledező falú kápolna állott, amit 1736-ban Esterházy József megnagyobbíttatott. Egy osztrák kereskedő felesége, bizonyos Christina Fahrerin a bécsi kapucinus templomban őrzött Mária kegykép másolatát készítette

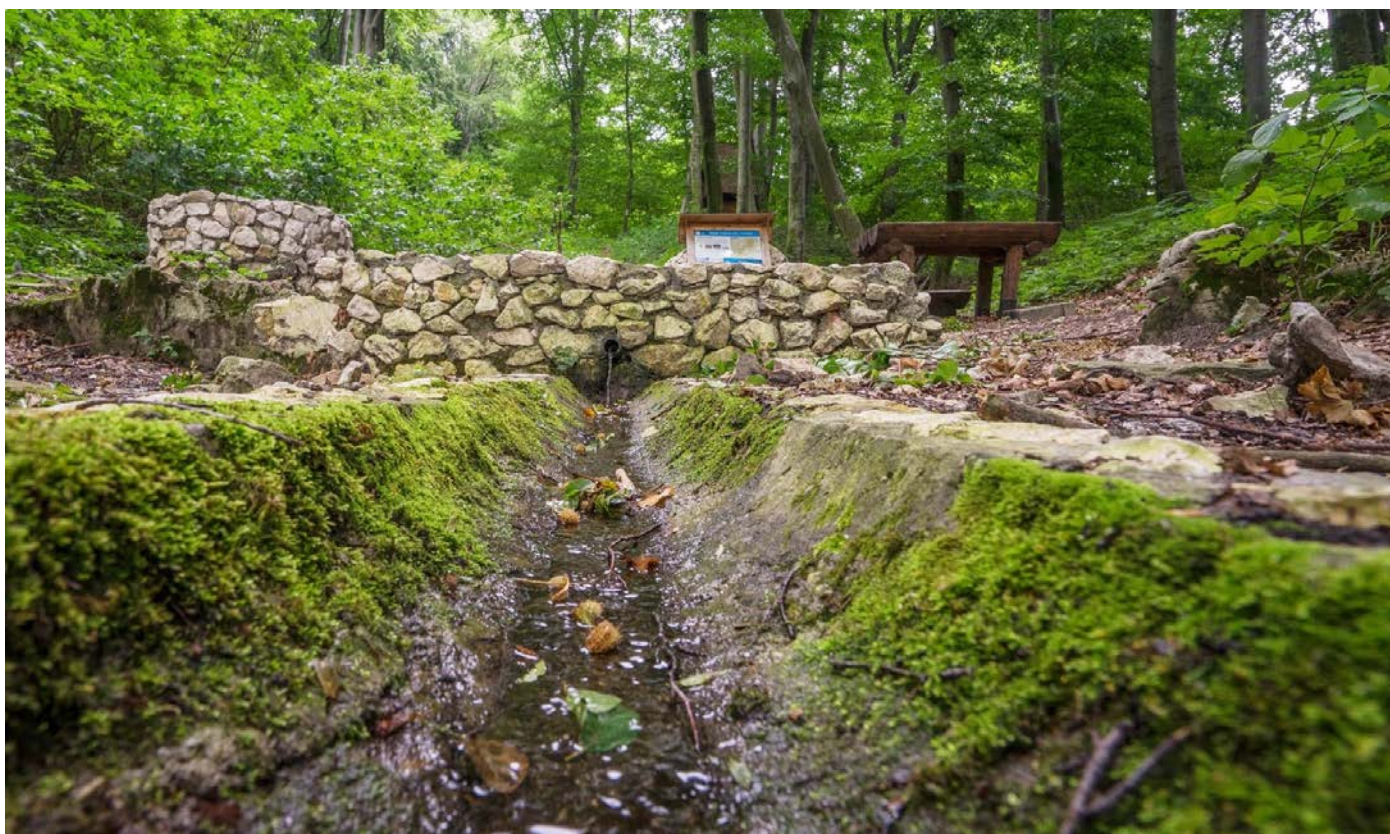

el a kápolna számára. A vidék vallásos népe mind sűrűbben kezdett ide záródni, a község lassan búcsújáró helyé vált. 1875-ben a kápolnát templommá alakították, és Sarlós Boldogasszony tiszteletére szentelték fel, ünnepe július 2-án van. A templomhoz közeli dombocskán kálvária épült, Prokop Péter pap-festő modern hangulatú képeit az utolsó renoválás során helyezték el a stációk fülkéiben.

Utunk egy kedves pihenőhelyen át először a kálvária felé vezet, innen ereszkedünk alá az ősfák oltalmában álló templomhoz. Túl sok néznivaló az egyszerű vonalú épületen alig van, s mivel nagy valószínűséggel zárva találjuk, indulhatunk is tovább. Jó darabon a lila Mária-utat követjük, míg el

nem érünk egy meglehetősen kaotikus útbaigazító táblaerdőhöz. Még szerencse, hogy a közelében van egy másik, kevésbé bonyolult információs „központ”, melyen

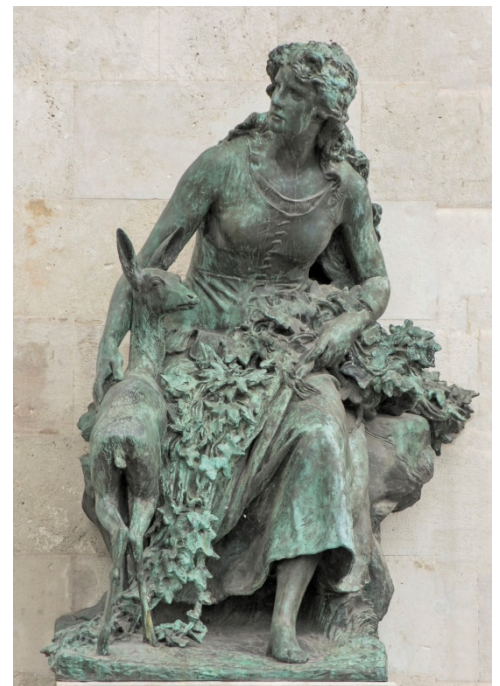
ugyan nem szabványos, de értelmezhető tábla mutatja a követendő irányt. A jó irányt hamarosan visszaigazolja egy öreg bükkfa, amely – ha nem is korabeli, de hitelt érdemlő vésetével hirdeti, hogy „Itt járt Mátyás király”. És őt követően most már mi is itt, a Szép Ilonka forrásnál járunk.

Nem volt még egy olyan király történelmünkben, aki köré olyan mondanakört szőtt a múltat megszépítő emlékezet, mint Mátyás köré. Közülük, Vörösmarty versének is köszönhetően, talán az egyik legismertebb Szép Ilonka története. Hogy ez a bizonyos

Peterdy-leányzó élt-e valójában, nem tudjuk, minden esetre a család századokon át kegyelettel őrizte emlékét. Mindaddig, amíg Fóton, Fáy András préházában, bizonyos Peterdy Gábor egy esti borozgatás közben elmesélte volt Vörösmartynak. Ko-

szorús költőnk épp akkortájt szakított szép múzsájával, Perczel Etelkával, s talán e szerelmi bánata miatt is megfogta lelkét a tragikus történet. Így született meg örök-szép verse, mint a reménytelen és beteljesülhetetlen szerelem apoteózi-sa. Szép Ilonka tör-

ténete nem csak irodalmunkban, hanem képzőművészetünkben is többször megjelenik. Orlai Petrich Soma a Peterdy-család megrendelésére készítette el a mondát feldolgozó, nyolc képből álló sorozatát, amelyik biedermeier festészetünk egyik ékköve. Sokan ismerik Strobl Alajosnak a budai vár Hunyadi udvarában álló Mátyás kútját, a szoborcsoport egyik mellékalakjaként a szarvasborjút védően átkaroló Szép Ilonkát látjuk.

Befejezván a múltba révedést, s felfrissülve a forrás vizétől indulunk tovább, hiszen sok látnivaló vár még bennünket. Hamarosan letérünk jelzett utunkról, hogy rövid kapaszkodóval meglátogassuk a Gráciák bércét. Lehet, hogy hármójuk közül egyi-

kükkal sem találkozunk, de azért köszönjük meg nekik a látványt. Visszatérve, a kék jelzés mentén a Rockenbauer Pál műfajteremtő Másfélmillió lépésének az emlékfájához érkezünk. Hogy „Roki” miként vélekedhetett az öreg bükkfa kérgének megfaragásáról, a belévert szegről, azt nem tudjuk, csak sejtjük, de az tény, hogy ez a mementó szomorú bizonyosága természetjárásunk „kultúrájának.”

Meglehetősen kaptató tetején, szinte a semmiből bukkannak elénk Vitány várának romjai. A vár építésének ideje ismeretlen, feltehetően a tatárjárást követően a Csák-nemzetség emelte. Első okleveles említése 1319-ből datálódik, 1379-ben már királyi

várként említik. Luxemburgi Zsigmond 1410-ben Hohenzoller Frigyesnek zálogosította el. Több tulajdonváltást követően Mátyás a Rozgonyi családnak adományozta, a família férfiágának kihalása után a Kanizsaiak birtokolták. A 16. század során hol oszmán, hol magyar kézen volt, 1597-ben Pálffy Miklós szabadította fel, majd, nehogy a pogány visszatérhessen, a következő évben „falait lőporral széjjel hányattatták.” A vár alakja ötszögletű volt, kapuja a nyugati sarkon a legmeredekebb hegyoldalra nyílt. Belső udvara két részre tagolta, mindkét fele torony-épület volt, a nagyobbik kettős toronyból állott. Az udvart karzat vette körül, az emeleti részen látható gerenda-lyuksor tanúsága szerint ott is hasonló építmény segítette a védelmet. A területet a 18. századtól az Esterházy-család tulajdonolta, de addigra a vár köveit jószerivel már széthordták. Az egykori udvarba görgeteges meredeken, kellő óvatossággal juthatunk fel.

További utunk a Vértes árnyas erdejének fái alatt kanyarog, egy szakaszán még a jelzéseket is nélkülöznünk kell. Talán egy órányi időt sem gyaloglunk, amikor elindulási helyünk közelébe érünk. Mi azonban még nem hazafelé vesszük az útirányt, hanem a Nagy-Somlyó hegyén álló kilátót keressük fel. Tetejéről, ha az időjárás is úgy gondolja, a Vértes egyik legszebb panorámája tárul elénk. Visszaérve a hegyről, végigsétálunk a falu rendezett temetőjén, majd gépkocsiba szállunk, de hazafelé még megállunk a Krisztina cukrászdánál.

Találkozás: Vértessomlón, a temetővel szemben lévő parkolóban, június 10-én 9:30 óráig. Sajnos, a fővárostól jó hatvan km-nyi távolságra lévő településre érdemben használható tömegközlekedés nincs, ezért az utazást csak telekocsival, egyéni megbeszélés szerint tudjuk megoldani.

A túra hossza egyébként 16 km, a leküzdendő szint több tételben 400 méter.

Túravezető: Vuray György, tel.: 06-30/241 4412, e-mail: vuray.gyorgy@gmail.com